

Expert Grup
CENTRU ANALITIC INDEPENDENT

Business & Economie

Nr. 24

octombrie 2007

CUPRINS:

Sumar	3
Cadrul regulator	5
Industria și construcțiile	5
Agricultura	6
Serviciile	6
Prețurile	7
Piața muncii	7
Bugetul	8
Moneda	9
Sistemul bancar	10
Piețele financiare	11
Comerțul extern	11
Piețele globale	12
Partenerii comerciali	13

AU CONTRIBUIT

Valeriu Prohnițchi
Alex Oprunenco
Alexandru Gamanjii
Ana Popa

EXPERT-GRUP

web: www.expert-grup.org
email: info@expert-grup.org
adresa: MD-2068, Republica Moldova
Chișinău, str. A. Russo, 1, bir. 318
tel./fax: /37322/ 43-82-80
tel. /37322/ 43-82-45

Sumar

Luna septembrie a fost caracterizată prin puține evoluții importante în **sfera regulatorie**. Proaspăta Lege cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului obligă o serie de entități raportoare să monitorizeze foarte atent tranzacțiile pe care le derulează și să informeze organele competente despre partenerii de afaceri suspecti. Noua Strategie energetică prevede continuarea privatizării în sector, în timp ce Legea cu privire la administrarea și deetatzarea proprietății publice practic elimină obiectivele din acest sector din categoria celor pasibile de privatizare. În luna septembrie a fost adoptată și Concepția dezvoltării sectorului vitivinicol prin implementarea mecanismelor ipotecare, o decizie mai degrabă de importanță socială, decât economică.

În august creșterea lunară a **producției industriale** s-a redus aproape la zero, fiind pierdut avansul acumulat în iunie-iulie. Activitatea în industria extractivă se temperează, în mare măsură din cauza problemei relațiilor de proprietate asupra carierei de piatră de la Cosăuți. În cădere liberă sunt industria de tutun, confecțiile, prelucrarea lemnului, construcțiile de mașini. Industria alimentară a compensat parțial aceste malperformanțe, în mare măsură datorită ramurii de prelucrare a cărnii. Industria lactatelor și a conservelor vegetale au rămas pe o pantă pozitivă, dar producătorii deja s-au ciocnit de problema scumpirii și deficitului de materie primă.

Sectorul agricol a fost marcat de începutul campaniei de recoltare a culturilor de toamnă, pe fundalul unei roade cu 30-50% mai mică față de anul trecut, eforturilor autorităților pentru completarea rezervei de stat cu grâu furajer și adoptării Regulamentului de consolidare a terenurilor agricole în contextul apariției unui nou document strategic de reformare a agriculturii, propus de Forumul Național al Agrobusiness-ului.

Direcțiile de bază pozitive marcate de evoluțiile în **sectorul serviciilor** sunt sporirea serviciile cu plată prestate populației, a traficului de încărcături și pasageri transportați cu transport fluvial, feroviar și aerian, comerțului cu amănuntul. Totodată au mari rezerve de dezvoltare serviciile de conexiune la Internet și cele în domeniul tehnologiilor informaționale.

În septembrie a continuat creșterea rapidă a **prețurilor** (+1,6% față de luna august). Inflația cumulativă pentru anul 2007 deja a atins nivelul de 9%, spulberând practic orice speranță a autorităților de a menține inflație sub 10% anual. Banca Națională a Moldovei a adoptat noi măsuri în vederea diminuării ritmului de creștere a

prețurilor, în particular prin majorarea ratei de bază a dobânzii la 16%.

Evoluțiile de pe **piața muncii** reflectă majorarea continuă a salariului real, dar aceasta în condițiile sporirii riscurilor pierderii personalului calificat și creșterii continue a prețurilor la produsele alimentare și agenții energetici. Autoritățile și companiile caută noi pârgii de optimizare a motivării angajaților, prin perfecționarea legii salarizării, acordarea spațiului locativ pentru angajați și eforturi suplimentare pentru formarea lor profesională.

În timp ce veniturile la **bugetul de stat** în lunile ianuarie-septembrie au fost acumulate în proporție de 101,7%, cheltuielile rămân a fi sub nivelul prevăzut – 89,5%. Proiectele principalelor legi financiare pentru anul 2008 : proiectul legii bugetului de stat pentru anul 2008, cel al asigurărilor sociale de stat pe 2008 și proiectul legii fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe 2008, au fost aprobate de Guvern și transmise Parlamentului. Veniturile la bugetul de stat sunt prevăzute de 14658 mil. lei, iar cheltuielile 14881,7 mil. lei. Cele mai mari cheltuieli din bugetul de stat pentru anul 2008 sunt destinate implementării legii salarizării. Ca rezultat al impunerii cotei „0” la profitul reinvestit de către agenții economici, transferurile de la bugetul de stat către bugetele locale vor crește cu cca. 55% în anul 2008 față de anul curent. Deși aceasta mai mult decât compensează bugetele locale pentru pierderile suportate, creșterea transferurilor erodează și mai mult autonomia financiară a autorităților locale.

În **politica monetară** s-au produs schimbări mai mult decât importante. Consiliul de administrație a BNM a decis la sfârșitul lunii septembrie să majoreze rata dobânzii de bază de la 13,5% la 16%. O majorare atât de puternică a ratei de bază nu a avut loc niciodată în ultimii 7 ani, iar ultima dată rata de bază a fost la nivelul de 16% în septembrie 2001. În pofida acestor demersuri, este deja puțin probabil ca indicele prețurilor de consum să crească în limitele urmărite de BNM. Factorii care au determinat erupția inflaționistă din iulie-septembrie 2007 – influxurile valutare puternice și creșterea cererii de consum, în particular finanțată de credite bancare - nu vor dispărea în viitorul apropiat. Pe de altă parte, în pofida influxurilor valutare în creștere, contul curent se înrăutățește în termeni relativi. Aceasta ar putea crea pe viitor presiuni puternice asupra leului moldovenesc, care să nu mai poată fi compensate de influxurile de valută. Cu alte cuvinte, pe termen lung este mai probabilă deprecierea monedei naționale decât

aprecierea semnificativă a acesteia față de dolarul american.

În luna august rata medie a dobânzii la depozitele **bancare** în lei s-a micșorat până la 14,99%, în timp ce pentru creditele acordate în lei a atins nivelul maxim în ultimii doi ani de 19,06%. Băncile comerciale încă nu au reacționat la majorarea ratei de bază a dobânzii de către BNM la 16%. În septembrie a fost stopat procesul de privatizare a Băncii de Economii a Moldovei pe baza faptului că compania „Deloitte & Touche”, care a câștigat tenderul pentru evaluarea valorii de piață a băncii dorește să participe și la procesul de privatizare a acesteia. Aceasta însă creează conflict de interese, din care cauză Ministerul Finanțelor intenționează să revadă rezultatele tenderului și să desemneze compania care va evalua valoarea de piață a activelor Băncii de Economii în luna octombrie curent.

Pe piața financiară în septembrie încă continuat scăderea ratei dobânzii la valorile de stat. Dar ca urmare a accelerării inflației, investitorii și-au revăzut strategiile, dând semne clare că nu mai sunt interesați de aceste titluri. Pentru a asigura plasamentul, BNM și Ministerul Finanțelor au trebuit să accepte majorarea semnificativă a dobânzilor plătite deținătorilor. În particular, la licitația din 2 octombrie rata nominală pentru BT-91 a fost de 13,60% (față de 11,20% la ultima sesiune din septembrie) iar la licitația din 9 octombrie – deja 15,45%.

În primele opt luni **deficitul comercial** a crescut aproape până la 1,4 mlrd. USD. Deși aparent modestă, creșterea exporturilor a fost considerabilă dacă eliminăm efectele embargoului asupra exportului de vinuri. După o nouă declarație privind reluarea exporturilor de vinuri există semne producătorii moldoveni vor putea furniza producția lor pe piața rusă. Dar numai cei selectați de autoritățile responsabile rusești.

Pe parcursul lunii august evoluția prețului **petrolului** de marca Brent a demonstrat înclinația clară spre creștere, ajungând la 80 USD/baril. Acest trend a fost susținut de reducerea rezervelor de petrol și derivatele sale în Statele Unite, condiții climaterice nefavorabile din golful Mexic, explozii la capacitățile de producere din Mexic. Nici decizia OPEC de a mări extragerea petrolului cu 500 mln. barili pe zi nu a putut stăvilii scumpirea.

Proгноzele pentru recolta de **grâu** 07/08 au fost încă odată revizuite în jos în septembrie pe fondul perspectivelor tot mai proaste a recoltei în Australia. Astfel, stocurile globale de grâu se află la nivel cel mai jos în 34 ani. Totodată, creșterea prețurilor pentru grâu motivează mai multe entități agricole de a-și mări plantațiile de grâu pentru anul viitor.

În septembrie cursul **dolarului** s-a aflat într-o cădere aproape neîntreruptă față de **euro**. Această slăbire a dolarului a fost modelată de problemele cu care se ciocnește economia americană și așteptările privind reducerea ratei de dobândă a FED-ului. Astfel spre sfârșitul lunii cursul de schimb a oscilat în jur de 1,4-1,42 dolari per euro.

În **Rusia** economia continuă să crească: +7,9% în ianuarie-august 2007. Ca și anterior factorii creșteri sunt cererea de investiții, construcțiile și industria. Evoluții importante au avut loc și în sfera politicului. Acceptarea de către Vladimir Putin de a deveni cap de listă la partidul „Edinaia Rossiia” înseamnă că președintele rus va rămâne în marea politică și după expirarea mandatului. Aceasta va avea un impact economic pozitiv pe termen scurt. Perspectivile îndepărtate vor depinde de faptul dacă puterea va fi în stare să promoveze reformele în condițiile unei competiții politice reduse.

Economia **ucraineană** este în continuă creștere, grație expansiunii consumului privat și exporturilor. Alături de consumul privat, investițiile vor deveni pilonul creșterii economice în anii viitori. Alegerile parlamentare care au avut loc în Ucraina nu au reușit să producă un învingător cert. La moment cea mai probabilă variantă este reanimarea coaliției „oranj”, însă nici aceasta nu va garanta implementarea mai susținută a reformelor.

În **Uniunea Europeană** evoluțiile economice rămân pe un trend pozitiv, cu toate că creșterea economică a încetinit ușor recent. Rolul crucial continuă să joace cererea înaltă de consum și investiții, dar și cererea externă pentru exporturile europene. Creșterea surplusului comercial denotă faptul că un euro puternic încă nu a reușit să erodeze competitivitatea exporturilor europene. Astfel, surplusul comercial al zonei euro a crescut până la €4,6 mlrd. în luna iulie 2007.

În **România** economia continuă să se dezvolte dinamic, crescând robust în al doilea trimestru, +5,6%. Tendințele pozitive sunt preponderent susținute de evoluții pozitive în construcții (+33,3% față de ianuarie-august 2007) și comerț (+33,3%). Și industria se află în creștere, însă cu ritmuri mult mai lente. În același timp Fondul Monetar Internațional avertizează Executivul de la București asupra unei serii de riscuri care pot umbri perspectivele creșterii economice în această țară.

Cadrul regulator

În sfera cadrului regulator în luna septembrie nu au avut loc careva evenimente excepționale. Într-o anumită măsură aceasta este explicat de plecarea în vacanță a deputaților în parlament și a multor funcționari guvernamentali. Totuși, câteva evoluții merită a fi menționate. În Monitorul Oficial nr. 141-145 din 7 septembrie 2007 a fost publicată legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Legea stabilește o listă de *entități raportoare* care trebuie să informeze organele competente despre inițierea sau derularea unor tranzacții suspecte și să aplice măsuri pentru identificarea persoanelor fizice sau juridice care sunt parte la tranzacții. Însă monitorizarea unor asemenea tranzacții depășește interesele economice ale entităților private și este puțin probabil ca aceste prevederi să aibă un impact real asupra procesului de combatere a spălării banilor.

În aceeași ediție a Monitorului Oficial a fost publicată și Hotărârea cu privire la Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2020. Pe lângă faptul că este un document minuțios elaborat, Strategia mai are o serie de aspecte interesante. În primul rând, în Strategie nu se face o evaluare a rezultatelor implementării strategiei precedente, chiar dacă termenul ei nu a expirat (fiind adoptată pentru până în 2010). În al doilea rând, strategia prevede că rețelele de distribuție care se află în proprietatea statului (RED Nord și RED Nord-Vest), precum și trei capacități de generare (CET-1 și CET-2 Chișinău, precum și CET-Nord Bălți) urmează a fi privatizare, în timp ce în Legea cu privire la administrarea și deținutarea proprietății publice acestea sunt trecute în lista bunurilor nepasibile de privatizare¹.

La 19 septembrie a fost adoptată și decizia guvernului cu privire la unele măsuri de impulsivare a ritmurilor de dezvoltare a sectorului vitivinicol, prin care este adoptată concepția dezvoltării sectorului vitivinicol prin mecanisme ipotecare². Analiza demonstrează că Hotărârea dată are mai degrabă o menire socială (susținerea clasei viticultorilor), decât o rațiune economică. Or, pentru consolidarea capacităților competitive ale sectorului vinicol din Republica Moldova este necesară stimularea integrării pe verticală a sectorului viticol cu vinificația, iar companiile care pot să asigure această integrare nu au nevoie să facă uz de scheme ipotecare pentru plantarea suprafețelor de viță de vie.

Industria și construcțiile

În luna august ritmul lunar de creștere a producției industriale s-a redus aproape la zero, fiind pierdut avansul acumulat în primele două luni de vară. Dacă în iunie și iulie 2007 producția totală a crescut cu câte 5% comparativ cu iunie și, respectiv, iulie 2006, atunci în august curent – cu numai 0,5%. Drept urmare, creșterea cumulativă a producției industriale în primele opt luni ale anului s-a menținut practic la nivelul primelor șapte luni, constituind circa 0,4%.

Frânarea sectorului industrial a fost determinată de o serie de factori. Se observă o temperare a activității în industria extractivă, determinată în mare măsură de problema relațiilor de proprietate asupra carierei de piatră de la Cosăuți, care s-a soldat cu sistarea activității de producție. Industria de tutun își continuă „căderea liberă” din cauza problemelor de management care persistă la principala întreprindere din sector (Tutun CTC) și a incapacității producătorului de a oferi producție competitivă în raport cu cea de import. În linii mari, aceeași factori explică și agravarea recesiunii în ramura de fabricare a îmbrăcămintei, deși pe termen mediu (1-2 ani) este posibilă reluarea unei creșteri robuste. O altă „stea căzătoare” a industriei moldovenești este ramura de prelucrare a lemnului și fabricarea articolelor din lemn, unde producția scade câțiva ani consecutiv. În 2005 recesiunea în această ramură a fost de 14%, iar în 2006 – minus 4%. Dinamica negativă s-a agravat în 2007, în primele opt luni ale anului ramura scăzând cu încă 19%. Problemele nu au fost depășite nici în ramura de construcții de mașini și echipamente (scăderea producției fiind de -8%) și nici în mica industrie metalurgică (-12%).

O serie de ramuri din industria alimentară compensează lipsa de performanțe a celor menționate anterior. Deosebit de puternică a fost creșterea producției de băuturi răcoritoare (+37%) și a producției de carne (+27%). Prima a fost favorizată de temperaturile de vară neobișnuit de înalte, iar a doua de sacrificarea în masă a șeptelului în sectorul zootehnic, unde producătorii nu au putut face față problemelor create de secetă. În primele opt luni industria lactatelor și industria conservelor au păstrat ritmuri pozitive de creștere, dar începând cu luna septembrie producătorii s-au ciocnit de problema scumpirii esențiale a materiilor prime și de deficitul acestora. Datele statistice pentru luna septembrie probabil vor arăta o scădere a producției de lactate și o creștere moderată a producției de conserve de legume și fructe.

¹ Legea Republicii Moldova nr.121 din 04 mai 2007, publicată în Monitorul Oficial Nr. 90-93.

² Hotărârea Guvernului nr.1040, 19 septembrie 2007.

Agricultura

Luna septembrie a fost marcată de evoluții complexe în sectorul agrar. Pe de o parte, au apărut factori favorabili pentru semănatul culturilor de toamnă și prelucrarea terenurilor datorită condițiilor climatice prielnice. Pe de altă parte, efectele secetei au influențat negativ recolta mai multor culturi de toamnă. Recolta de legume a fost cu 33% mai mică decât în perioada respectivă a anului 2006 (65 mii t față de 97 mii t). Și mai catastrofală este recolta de floarea-soarelui, cu o productivitate medie de doar 7 chintale/ha – de 2 ori mai mică decât în anul 2006 și cea mai scăzută în ultimii 60 de ani. Și producătorii de sfeclă de zahăr vor recolta cu cca. 50% mai puțin decât în anul trecut (cca. 600 mii t față de 1,1 mil. t). Aceasta va determina diminuarea cu circa 50-54% a producției de zahăr comparativ cu anul 2007 (cca. 80 mii t față de 150 mii t), dar probabil că cererea internă va fi acoperită.

În mod firesc, prețurile culturilor de toamnă au crescut simțitor față de septembrie 2006. Astfel, prețurile la roșii oscilează în limitele a 12-16 lei/kg, iar la ulei – 23 lei/l, cu 20-25% și, respectiv, cu 40-44% mai mult comparativ cu anul trecut. În contractele de achiziție a zahărului pentru acest an prețurile oscilează în jurul nivelului de 380 USD/t. E posibil totuși ca pe viitor acesta să fie influențat de reducerea cotațiilor la bursele internaționale până la 268 USD/t, urmare a producțiilor sporite în UE, India și Brazilia.

Deficitul în rezerva de stat de grâu alimentar este la acest moment de circa 20 mii tone. Cu toate că în iulie, august și septembrie au fost organizate 3 tendere consecutive, în cadrul primelor două au fost achiziționate doar 3925 tone de grâu, iar la ultimul prețurile ofertantului autohton și a celui lituanian la nivelul de 3987 lei/tona și, respectiv, 3356 lei/tona au depășit așteptările guvernului de 2600-2800 lei/tona. Astfel, conform Legii despre achizițiile de stat, Agenția pentru Resurse Materiale, Achiziții de Stat și Asistență Umanitară poartă negocieri directe cu potențiali ofertanți de cereale din Kazahstan, iar Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene – cu ofertanți din România și Federația Rusă. Dificultățile achiziționării grâului țin atât de așteptările producătorilor autohtoni vizavi de clarificarea situației pe piața locală și regională a grâului, precum și de restricțiile din Ucraina și Rusia la exportul cerealelor, reducând astfel numărul potențialilor ofertanți. Totodată, în cazul completării rezervelor de stat din aceste țări, restricțiile ar putea fi anulate, ceea ce va facilita importurile de cereale în Moldova.

În scopul soluționării problemelor din sectorul agrar, guvernul a adoptat recent Regulamentul de consolidare a terenurilor, conform căruia vor fi consolidate până la 40% din terenurile înstrăinate (practic 3 mil. de parcele). Costul acestor măsuri va fi de cca. 200 mil. lei, alocați atât din bugetul de stat, cât și de diferiți donatori internaționali. Adoptarea regulamentului este rezultatul discuțiilor din anul 2005³, recomandările cărora urmau să fie aplicate la elaborarea Planului Național de Consolidare a Terenurilor Agricole. Cel mai eficient instrument de consolidare trebuie să fie tranzacțiile de vânzare-cumpărare a terenurilor, care avansează foarte lent din cauza puterii de cumpărare reduse a proprietarilor agricoli și lipsei programelor de creditare ipotecară. O condiție indispensabilă pentru implementarea programelor de consolidare este simplificarea procedurilor de înregistrare a tranzacțiilor de vânzare-cumpărare. Totodată, în procesul de consolidare agricolă trebuie să se ia în calcul și faptul că avantajele competitive ale Moldovei țin de producerea culturilor agricole cu valoare adăugată înaltă – fructele, legumele și strugurii în stare proaspătă, congelată și prelucrată.

Serviciile

În ianuarie-august volumul serviciilor cu plată prestate populației a sporit în termeni reali cu 5,4% comparativ cu perioada respectivă a anului 2006. Circa 42% din servicii au fost prestate în unitățile cu proprietate publică (cu 1,8% mai mult față de ianuarie-august 2006), 33% - în cele cu proprietate privată (+17%), iar 25,4% - în unitățile mixte (-2,9%). În aceeași perioadă a sporit cu 11,1% volumul traficului de încărcături, atingând 10,7 mil. tone. A crescut cu 6,1% și 5,9% numărul pasagerilor transportați cu transportul feroviar și, respectiv aerian, dar s-a redus cu 7,8% numărul pasagerilor transportați cu autobuze și microbuze⁴.

Ca urmare, cota serviciilor în PIB a atins deja 65,1%, cu 2,8% mai mult decât în ianuarie-august 2006. Sporirea este cauzată de creșterea cererii interne datorită augmentării puterii de cumpărare a populației.

Volumul comerțului cu amănuntul a sporit în termeni reali cu 11,7% față de ianuarie-august 2006. Circa 70% din cifra de afaceri revine unităților comerciale

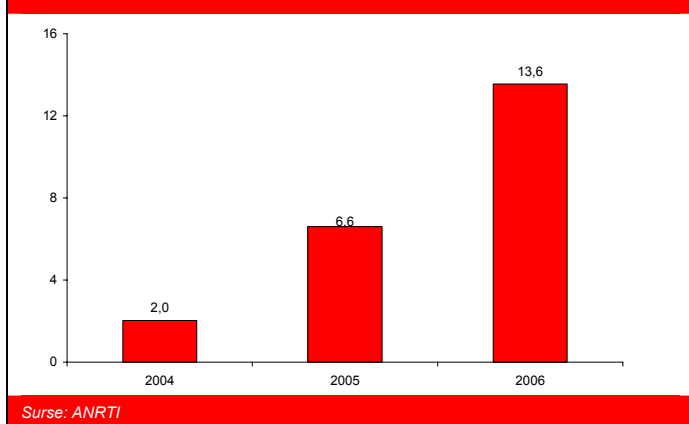
³ Conferința Națională „Consolidarea terenurilor – un prim pas spre creșterea investițiilor în agricultură!”, organizată la 08.07.2005 de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare în cooperare cu Proiectul de Susținere a Privatizării Pământului (LPSP) finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID)

⁴ [Transportul de mărfuri și de pasageri în ianuarie-august 2007](#), BNS.

cu proprietate privată (vânzările au sporit cu 13,4% față de ianuarie-august 2006), iar 24,5% - unităților mixte cu participare străină (+11,6%).

Cu toate că serviciile de telefonie mobilă înregistrează ascensiune rapidă, serviciile de Internet au rezerve încă mai mari de dezvoltare, ceea ce confirmă 84,7% din respondenții unui sondaj la nivel național⁵. Aceste cifre sunt confirmate și de dinamica ratelor de penetrare a conexiunilor de acces la Internet în anii 2004-2006 (Figura 1).

Figura 1 Rata totală de penetrare a conexiunilor de acces la Internet, %

În anii 2004-2006 rata de penetrare în sector a crescut de 6,7 ori, datorită bazei extrem de mici din anul 2004. Totodată sub aspect structural, ofertele de conectare la Internet continuă să fie accesibile în special pentru companii și segmentul de populație cu venituri mai mari decât medii. Din punct de vedere calitativ, majoritatea utilizatorilor preferă conexiunile în bandă îngustă (dial-up). Cu toate că sunt depășite, creează incomodități tehnice și nu permit rapiditatea navigării comparativ cu cele în bandă largă, acestea sunt mult mai accesibile financiar.

Prețurile

În luna septembrie prețurile au continuat să crească cu ritmuri rapide (+1,6% față de august). Inflația cumulativă pentru anul 2007 deja a atins nivelul de 9%, spulberând toate speranțele autorităților de a menține nivelul anual al inflației sub 10%. Inflația cumulativă pe ultimele 12 luni a constituit 14%. Banca Națională a Moldovei și-a manifestat îngrijorarea în vederea creșterii accelerate a prețurilor și deja a întreprins acțiuni serioase în acest

sens, majorând rata de baza a dobânzii cu 2,5 p.p. în septembrie.

Tabelul 1. Ratele lunare ale inflației, %

	Iunie 2007	Iulie 2007	August 2007	Septembrie 2007
Indicele prețurilor consumatorilor	0,0	1,1	2,2	1,6
Produse alimentare	-1,3	1,6	2,2	1,6
Produse nealimentare	0,7	1,1	0,9	1,5
Servicii	0,2	0,4	5,2	1,6
Indicele prețurilor producătorilor industriali	0,0	0,8	1,2	

Surse: BNS

Prețurile pentru produsele alimentare și pentru servicii au crescut cu 1,6%, iar prețurile pentru produsele nealimentare au crescut cu 1,5% față de luna august. Din produsele alimentare cel mai mult s-au scumpit fructele (4,0%), laptele și produsele lactate (3,5%) în timp ce prețul legumelor s-a micșorat. În categoria produselor nealimentare, a continuat creșterea puternică a prețurilor la medicamente (4%) și care de la începutul anului s-au scumpit cu 16,1%. Alte scumpiri esențiale au fost cele pentru confecții (1,6%) și încălțăminte (1,4%). Prețurile pentru transportul de pasageri s-a majorat cu 1,8% (inclusiv 6% pentru transportul urban) și pentru serviciile comunal-locative cu 1,1%. Totodată s-a majorat și indicele prețurilor producătorilor industriali, care a atins în luna august 1,2% față de luna iulie.

Piața muncii

În ianuarie-august 2007 salariul real a crescut față de perioada respectivă a anului trecut cu 9%, iar quantumul salariului mediu lunar – cu 22%. În speță, salariul mediu lunar a fost în luna august de 2131 lei, adică cu 21% mai mult decât în august 2006 și cu 0,6% mai puțin față de luna iulie 2007. Reducerea a fost cauzată de diminuarea salariului nominal cu 11,7% în sectorul bugetar (1563 lei) și creșterea acestuia cu 4,28% în sectorul real (2407 lei). Deci, salariile din sectorul real sporesc destul de mult în fiecare lună. Astfel, în iulie-august 2007 acestea au crescut cu 7,48% față de luna iunie. Această sporire este rezultatul evoluției economiei, marcate de necesitatea continuă de îmbunătățire a remunerării muncii angajaților în contextul riscurilor înalte de părăsire a locurilor de muncă și emigrării peste hotare, precum și de scăderea puterii de cumpărare a salariului nominal, datorită creșterii simțitoare a

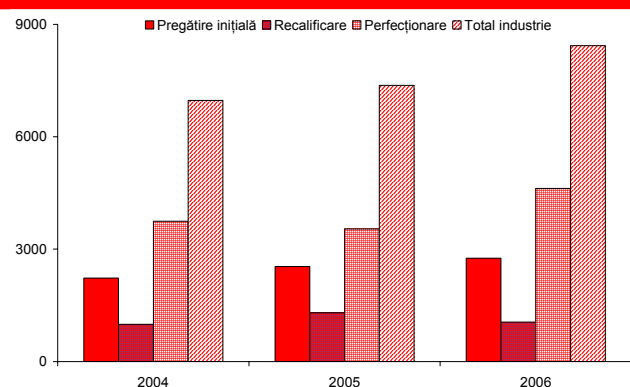
⁵ Sondajul „Republica Moldova 2007: Starea țării și a oamenilor”, realizat în august 2007 de către Centrul de Investigatii Sociologice și Marketing CBS AXA la comanda Centrului Analitic Independent Expert Grup

prețurilor la o serie de produse alimentare de primă necesitate (ouă, lapte, ulei etc.), precum și a tarifelor la agenții energetici. Această tendință va reduce și în continuare volumul de bunuri și servicii care pot fi procurate cu salariul nominal. Cât de paradoxal nu ar părea, dar mulți emigranți relatează că cu aceiași sumă de bani putem cumpăra același volum de produse alimentare în Chișinău sau Paris. În context, problema sporirii adecvate a remunerării muncii va fi una centrală pe termen mediu și lung pentru companiile autohtone.

Recent Ministerul Economiei și Comerțului a propus modificarea Legii privind remunerarea muncii din 14.02.2002, care vor permite angajatorilor alegerea independentă a sistemului de salarizare, prin introducerea a două sisteme de remunerare a muncii – tarifară și combinată, cu scopul sporirii interesului angajaților față de rezultatul final. Primul sistem se stabilește în urma negocierilor între companii și organele ramurale, iar al doilea – permite stimularea angajaților luând în calcul productivitatea muncii lor, calitatea produselor, lucrărilor și serviciilor. Astfel, vor avea salarii sporite cei mai profesioniști angajați. Considerăm că prin adoptarea acestei legi, va fi stabilită o valoare minimă garantată a salariului în sectorul real, ulterior companiile putând alege unul din sistemele nominalizate sau îmbinarea lor. Totodată această lege va permite ritmuri superioare de creștere a productivității muncii față de cele ale salariului. În context, nu e clar în ce măsură sporirea productivității muncii va permite ca nivelul maxim al remunerării să corespundă eforturilor și așteptărilor angajaților, ceea ce necesită informarea lor corectă și transparentă despre mecanismul stabilirii și cuantumul posibil al salariului.

Figura 2 Rata totală de penetrare a conexiunilor de acces la Internet, %

Surse: ANRTI

Un alt instrument de motivare eficientă, respectiv de reținere a angajaților în cadrul companiilor a fost recent propus de Asociația de ramură a industriei ușoare, prin alocarea resurselor necesare aferente construcției spațiului locativ pentru proprii angajați. În acest scop, structura în cauză a decis elaborarea unui program național, finanțat de către stat, companii și angajați. Aceste intenții sunt cauzate de deficitul de forță de muncă calificată, iar întreprinderile din industria ușoară, datorită contractelor încheiate cu mai multe țări din UE, sunt în prezent în topul exporturilor, ciocnindu-se cu problema asigurării cu personal calificat.

În context, întreprinderile autohtone au sporit atenția pentru pregătirea profesională a muncitorilor (Figura 2), ceea ce ne demonstrează și sporirea în anii 2004-2006 cu 17,34% a numărului de muncitori instruiți în cadrul companiilor din industrie, în special 6970 angajați – în anul 2004, 7375 și 8433, respectiv în anul 2005 și 2006. De aceea, estimăm că companiile mari își vor intensifica și mai mult eforturile de instruire a angajaților, ceea ce va necesita sporirea costurilor anuale aferente forței de muncă cu cca. 17-20%, pentru a-și asigura numărul necesar de angajați calificați.

Bugetul

Veniturile bugetului de stat au însumat 9523,3 mil. lei la 30 septembrie, ceea ce este cu 1,7% mai mult decât a fost prevăzut pentru această perioadă iar cheltuielile 9793,5 mil. lei – 89,5% din plan. În ianuarie-august 2007, veniturile la bugetul public național au fost acumulate în proporție de 103,6%, surplusul datorându-se în mare parte impozitului pe venit din activitatea de întreprinzător, iar cheltuielile au fost executate în proporție de 86%.

Tabelul 2. Dinamica bugetului public național, milioane MDL

	Planificat L1-L8/07	Executat L1-L8/07	Executat L1-L8/06
Venituri globale	12879,5	13346,3	10742,9
Inclusiv, venituri din TVA,	4572,5	4573,3	3619,3
Inclusiv, impozitul pe venitul din activitatea de întreprinzător	752,3	953,0	950,7
Cheltuieli globale	15778,6	13562,4	10698,1

Surse: BNS

La 26 septembrie Guvernul a aprobat proiectele celor mai importante legi financiare pentru anul 2008: proiectul legii bugetului de stat pentru anul 2008, cel al asigurărilor sociale de stat pe 2008 și proiectul legii fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe 2008, care au intrat deja în Parlament. Veniturile la bugetul de stat sunt prevăzute în sumă de 14658 mil. lei, iar cheltuielile 14881,7 mil. lei. Proiectele sunt bazate pe o creștere a PIB-ului cu 6%, față de 7% prevăzute inițial în proiectul înaintat de Ministerul Finanțelor, rata inflației de 9,3% și un curs de schimb mediu anual al monedei naționale de 12,2 lei pentru 1 dolar SUA.

Cele mai mari cheltuieli din bugetul de stat pentru anul 2008 – 1072,2 mil. lei sunt destinate implementării legii salarizării. În total, cheltuielile de ordin social în bugetul public național pentru anul 2008 reprezintă 68,4%. Proiectul asigurărilor sociale de stat a fost aprobat cu 20 mil. mai puțin decât suma propusă cu 6256,7 mil. lei. Cea mai mare parte din cheltuieli revine Fondului de Pensii (4512 mil. lei). Veniturile și cheltuielile Fondului de asigurare obligatorie de asistență medicală au fost stabilite în sumă de 2622 mil. lei, cu peste 35% mai mult față de anul 2007. Aceasta are loc pe baza creșterii prețului poliței de asigurare obligatorie de asistență medicală până la 1893,6 lei în anul 2008, și majorării primei de asigurare obligatorie de asistență medicală până la 6%.

Conform studiului „Amnistia fiscală și impunerea la cota „0” a profitului agenților economici în Moldova: evaluarea impactului și riscurilor potențiale”⁶ pierderile nete în urma introducerii cotei zero de impozitare pentru venitul reinvestit al agenților economici vor fi de cca. 810 mil. MDL (1,5% din PIB). Cel mai mult sunt afectate bugetele locale, astfel, transferurile de la bugetul de stat către bugetele locale vor trebui majorate. Proiectul Legii bugetului de stat pentru anul 2008 estimează veniturile bugetelor administrativ-teritoriale în sumă de 2328,1 mil. lei, iar transferurile de la bugetul de stat pentru nivelare bugetară vor fi de 2721,1 mil. lei cu 55,3% mai mult ca în anul 2007, ceea ce micșorează esențial autonomia financiară a autorităților locale.

Moneda

În ediția precedentă (BER 23) anticipam că BNM ar putea opera o ușoară creștere a ratei de bază a dobânzii, ca urmare a intensificării presiunilor

inflaționiste în economie. În realitate, majorarea a fost mai mult decât „ușoară”. La ședința din 26 septembrie, Consiliul de administrație al BNM a decis să majoreze rata dobânzii pentru valorile tranzacționate în cadrul operațiunilor REPO de la 13,5% la 16,0% anual. O majorare atât de puternică a ratei de bază nu a avut loc niciodată în ultimii 7 ani, iar ultima dată rata de bază a fost la nivelul de 16% în septembrie 2001. Aceasta denotă o îngrijorare foarte serioasă din partea băncii vizavi de menținerea inflației la nivelul anual planificat (8-10%). Pe lângă aceasta, BNM a activat și un alt instrument de prudență, norma de rezerve obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă urmând să crească cu 5 puncte procentuale. Încă nu este clar cât de gradual va crește norma de rezerve obligatorii.

Figura 3 Evoluția ratei anualizate a inflației și a ratei de bază a BNM, %

Surse: BNM, prognoze pentru octombrie EG

În pofida acestor demersuri, este deja puțin probabil ca indicele prețurilor de consum să crească în limitele urmărite de BNM. Factorii care au determinat erupția inflaționistă din iulie-septembrie 2007 nu vor dispărea în viitorul apropiat. Influxurile de valută străină de la emigranți, investițiile străine directe și transferurile în cadrul asistenței oficiale bi- sau multilaterale au accelerat în trimestrul III.

Mai mult decât atât, anul 2007 este marcat de intensificarea competiției bancare ca rezultat al intrării jucătorilor străini pe piața serviciilor bancare. Intensificarea competiției se manifestă prin îmbunătățirea calitativă a ofertelor bancare de creditare a consumului populației. Chiar dacă dobânzile nu au scăzut în mod necesar, au devenit mai atractive alte aspecte ale creditului (perioade mai lungi, acordarea fără gaj, proceduri mai simple etc.). Drept urmare, creditul de consum a crescut în prima jumătate a anului 2007 cu 75%. Acesta a fost un alt factor major care a alimentat inflația prin cerere. Din

⁶ Valeriu Prohnițchi, Hardo Pajula, „Amnistia fiscală, legalizarea capitalului și impozitare ala cota-0 a venitului reinvestit a agenților economici”, studiu comandat de Fundația Soros-Moldova, www.expert-grup.org.

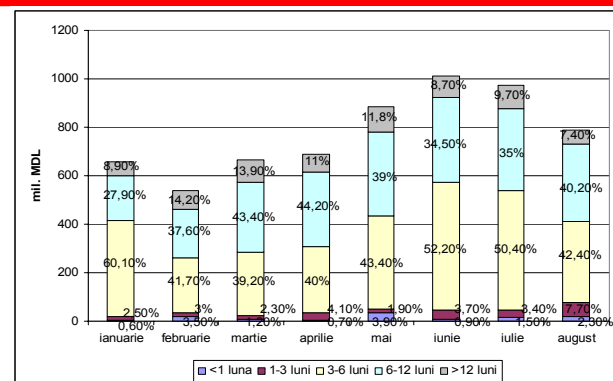

nou, acest factor în cel mai bun caz va persista, dacă nu chiar se va intensifica în viitorul apropiat. Evident, structura inflației trebuie încă studiată mai detaliat, dar concluzia noastră preliminară este că pe termen scurt BNM nu are suficiente instrumente pentru combaterea inflației, fiind necesară diversificarea continuă a portofoliului său. Riscul major este că excesul de zel în controlarea inflației prin sterilizarea masei monetare poate să se soldeze cu o „foame de lichidități”, care ar putea să aibă un impact nefast asupra sistemului economic.

Sistemul bancar

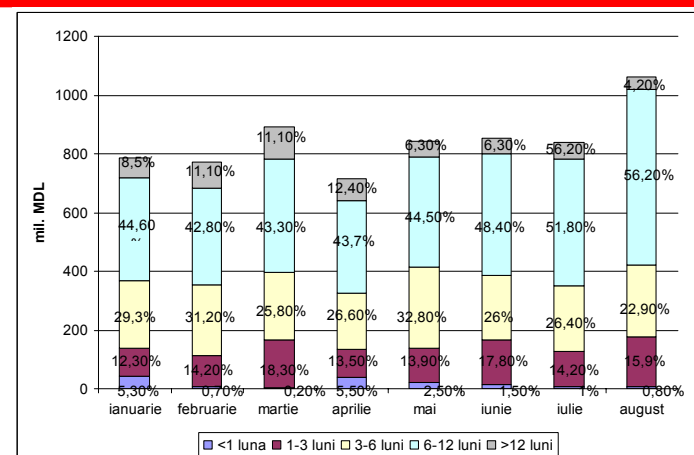
În luna august rata medie a dobânzii la creditele acordate în monedă națională s-a ridicat la nivelul de 19,06%, cel mai înalt nivel pe parcursul ultimilor doi ani. Rata medie a dobânzii la creditele acordate în valută străină a fost de 10,8%. Depozitele au fost atrase de către băncile comerciale cu o rata medie a dobânzii de 14,99% pentru moneda națională și a 6,16% pentru cele în valută străină. Deși ne putem aștepta la creșterea dobânzii la creditele acordate ca rezultat al majorării la data de 26 septembrie a ratei de bază a dobânzii de către BNM până la 16%, băncile comerciale încă nu au întreprins asemenea măsuri. S-a redus substanțial volumul depozitelor atrase în lei moldovenești, cu cca. 19% comparativ cu luna iulie, ca rezultat al micșorării depozitelor atrase de la persoanele fizice. A crescut ponderea depozitelor cu termen de la 6 până la 12 luni paralel cu diminuarea volumului depozitelor cu termene între 3 și 6 luni și cele mai mult de 12 luni. În același timp depozitele în valută străină au crescut substanțial, atingând în august volumul maxim în acest an de 1062,9 mil. lei. Dintre acestea cel mai mult s-au majorat depozitele cu termen între 6 și 12 luni. (Figura 4 și 5)

Figura 4 Structura depozitelor la termen în MDL atrase de bănci

Surse: BNM

Figura 5 Structura depozitelor la termen în valută străină atrase de bănci

Surse: BNM

La data de 24 septembrie a avut loc licitația de vânzare a băncii comerciale „Unibank”. Unibank, care aparținea băncii rusești „Petrokomert”, iar anterior companiei rusești Lukoil a fost cumpărată de grupul investițional austriac Vienna Capital Partners, care a fost unicul pretendent la acțiunile băncii. Pachetul de 610 mii acțiuni (100%) a fost procurat la prețul de 396,67 lei per acțiune, în timp ce valoarea nominală a este de 200 lei per acțiune. Valoarea totală a tranzacției a fost de 241968,7 mii lei.

La sfârșitul lunii august cota investițiilor străine în capitalul băncilor moldovenești a atins 65,32%. Totodată, Banca Transilvania din România, cea mai mare bancă cu capital românesc, intenționează extinderea sa și examinează posibilitatea intrării pe piața Moldovei în anul 2008.

Privatizarea Băncii de Economii, care este o componentă a Memorandumului privind politicile economice și financiare pentru anul 2007, convenite între Guvernul Republicii Moldova și FMI, este temporar blocată. Compania „Deloitte & Tousse” a câștigat tenderul pentru evaluarea valorii de piață a activelor Băncii de Economii a Moldovei, iar acum insistă să participe și la procesul de privatizare. Aceasta însă reprezintă un conflict de interese, care ar putea rezulta în subevaluarea Băncii de Economii cu scopul achiziționării ei la un preț mai mic decât cel real. De asemenea, în cazul participării acestei companii la procesul de privatizare, ea va dispune de informația ce poate fi obținută în timpul efectuării evaluării băncii. Procesul privatizării a fost stopat, iar șeful misiunii FMI Graeeme Justice a declarat că subiectul privatizării Băncii de Economii

va fi discutat în cadrul misiunii FMI programată pentru finele lunii noiembrie. Menționăm că compania „Deloyte&Toushe” încă nu a încheiat contract cu Ministerul Finanțelor, care intenționează să revadă rezultatele tenderului și să selecteze compania care va efectua evaluarea Băncii de Economii în luna octombrie a anului curent.

Piețele financiare

Continuând tendința caracteristică pentru anul curent, dobânzile la valorile mobiliare de stat de trezorerie au continuat să scadă în luna septembrie. Astfel, bonurile de trezorerie cu perioada de maturitate financiară 91 zile (BT-91) au fost vândute în septembrie la o rată a dobânzii de 10,55%, comparativ cu 10,84% în august. Însă la prima licitație din octombrie curent situația s-a schimbat radical. Cererea investitorilor pentru BT-91 și BT-182 a scăzut sub oferta Ministerului Finanțelor, iar preferințele s-au schimbat în favoarea BT-364. Accelerarea inflației este factorul esențial care a determinat aceste dispoziții ale băncilor. Drept urmare, băncile comerciale au solicitat rate ale dobânzilor mult mai înalte pentru procurarea bonurilor de trezorerie. La licitația din 2 octombrie rata nominală pentru BT-91 a fost deja de 13,60% iar la licitația din 9 octombrie – deja 15,45%.

Tabelul 3. Dinamică contului curent al balanței de plăți a Republicii Moldova

	H1'03	H1'04	H1'05	H1'06	H1'07
Contul curent, milioane USD	+20,25	-24,3	-94,9	-179,8	-372,8
Contul curent, % din PIB	+2,6	-2,3	-7,4	-12,1	-19,7

Surse: BNS, BNM și EG

În septembrie aprecierea leului moldovenesc față de dolarul american s-a accelerat. Dacă la 1 septembrie cursul oficial de schimb era de 12,0789 MDL/USD, atunci la 30 septembrie cursul a atins cota de 11,5075 MDL/USD. Tendința a continuat și în primele zile ale lunii octombrie, cursul ajungând la 11,4793 MDL/USD la data de 3 octombrie 2007. Nu s-au produs schimbări esențiale în dinamica factorilor care determină aprecierea leului: influxurile de valută străină de la persoanele fizice rămân la cote înalte, iar investițiile străine par să se fi accelerat în trimestrul III. Conform balanței de plăți pentru prima jumătate de an, transferurile de la emigranți au ajuns la 595 milioane USD, iar investițiile străine directe - la aproape 180 milioane USD. Dacă tendințele date vor

persista, s-ar putea ca veniturile remise de emigranți pe parcursul anului 2007 să se ridice la 1,5 miliarde USD, iar investițiile străine directe - la 630 milioane USD. Să menționăm că și continuarea aprecierii rublei rusești față de dolarul american a contribuit la aprecierea leului. Pe de altă parte, în pofida influxurilor valutare în creștere, contul curent se înrăutățește în termeni relativi (tabelul 3).

Aceasta ar putea crea pe viitor presiuni puternice asupra leului moldovenesc, care să nu mai poată fi compensate de influxurile de valută. Cu alte cuvinte, pe termen lung este mai probabilă deprecierea monedei naționale decât aprecierea semnificativă a acesteia față de dolarul american.

Comerțul extern

Datele pentru luna august 2007 arată că deficitul comercial continuă să se agraveze. Pentru perioada ianuarie-august acesta se cifrează la aproape 1,4 mlrd. USD, într-o creștere de 42,6% față de perioadă similară a anului precedent. Totodată, valoarea exporturilor în această perioadă atinge nivelul de doar 703,6 mln. USD, o creștere de doar 16,3% față de anul trecut. Evident s-a redus și gradul de acoperire a importurilor cu exporturi de la 39,4% în ianuarie-august 2006 până la 36,8% în perioada similară a anului curent.

Totodată, menționăm că de fapt creșterea exporturilor arată mult mai puternică dacă excludem din calculele pierderile suferite de pe urma instituirii embargoului asupra importului de vinuri moldovenești de către Federația Rusă (în vigoare din martie 2006). În acest caz vedem că rata expansiunii exporturilor mai mult decât s-a dublat, ceea ce nu poate fi explicat doar de efectul „recuperării” asupra exporturilor în 2007 după instituirea embargoului. De menționat că, chiar și la categoria „produse alimentare, băuturi și tutun” exporturile au crescut, dacă impactul embargoului este exclus. În același timp, credem că impactul acestui șoc extern se va mai resimți în dinamica exporturilor moldovenești.

Importurile continuă să crească mult mai dinamic decât exporturile: +33,8% în ianuarie-august 2007 față de aceeași perioadă a anului precedent. De menționat că o mare parte din creșterea importurilor constituie „mașini și aparate, echipamente electrice” și „metale comune și articolele din acestea”, ceea ce reflectă cererea crescând pentru aceste categorii în sectorul de construcții, dar și industrie.

Producătorii de vinuri au fost fericiți cu încă o declarație privind reluarea exporturilor de vinuri în

Federația Rusă. Spre deosebire de declarațiile precedente, este posibil ca de data această exporturile chiar să fie reluate. Însă, conform estimărilor celor mai optimiste, vinurile moldovenești, într-un asortiment destul de limitat, pot să apară pe piața Rusiei (partea europeană) tocmai în ajunul Anului Nou. Dar nu se exclude nici varianta pesimistă, fiindcă este greu de estimat cât de eficientă și lină va fi funcționarea „ghișeului unic” pe teritoriul Federației Ruse. Mai mulți producători exprimă temeri fondate privind modul de funcționare acestui mecanism și controalelor aferente care vor fi efectuate de autoritățile rusești. Totodată, observăm că până la urmă s-a aprobat varianta rusească de „selecție” a companiilor cu dreptul de a exporta în Federația Rusă, iar principiul „sau toți, sau nimeni” enunțat de autoritățile moldovenești a fost abandonat. Toate acestea fiind spuse, reluarea exporturilor de vinuri nu va soluționa problemele existente în acest sector, iar impactul asupra deficitului comercial va fi destul de limitat.

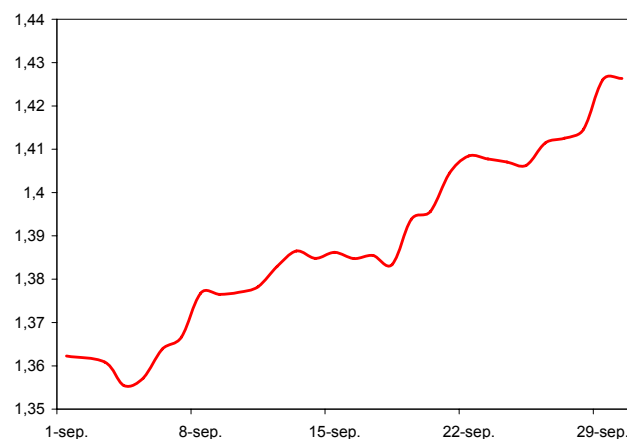
Piețele globale

Practic întreaga lună septembrie s-a caracterizat prin ascensiunea prețurilor pentru petrol. Câțiva factori importanți au stat la baza acestei ascensiuni: reducerea rezervelor de petrol și derivatele sale în Statele Unite, condiții climaterice nefavorabile din golful Mexic, explozii la capacitățile de producere din Mexic. Mai mult decât atât, la începutul lunii acest trend a fost susținut de declarațiile reprezentanților OPEC, care afirmau că organizația va menține aceleași niveluri de extragere a petrolului. Însă, chiar și după ce OPEC totuși a hotărât să mărească cotele de extragere cu 500 mii de baril per zi, creșterea prețurilor a rămas neclintită: de la \$74/baril (marca Brent) la începutul lunii până la \$77,8/baril. Spre sfârșitul lunii s-a observat o corectare a prețului, însă aceasta a avut la baza motive tehnice de fixare a profitului la bursele internaționale. La începutul lunii octombrie prețurile din nou au fost pe un trend ascendent depășind nivelul de \$80. Majoritatea analiștilor cred că trendul ascendent se va menține și în viitorul apropiat, iar agenția Goldman Sachs opinează că în cazul în care prețurile ajung la \$85/baril până la sfârșitul anului, atunci în 2008 prețurile se vor putea ridica până la \$95/baril⁷.

Proгноzele pentru recolta de grâu 2007/08 sunt evaluate la 601 mln. de tone, cu 6 mln. de tone în jos, din cauza perspectivelor tot mai proaste de recoltă în Australia. Consumul global este estimat la 612 milioane tone, iar stocurile globale se

poziționează la nivel cel mai jos în ultimii 34 de ani. Totodată, creșterea prețurilor pentru grâu (+25% doar în ultima luna) motivează mai multe entități agricole de a-și mări plantațiile de grâu pentru anul viitor. Puternic au crescut prețurile și pentru orzul, în primul rând din cauza perspectivelor de recoltă proaste în Australia, furnizor principal al acestuia pe piața globală⁸.

Figura 6 Evoluția cursului euro/dolar

Surse: Rossbusinessconsulting

Luna septembrie 2007 a fost caracterizată de o depreciere pronunțată a dolarului față de euro (Figura 6). În prima jumătate a lunii acest trend a fost în primul rând susținut de datele statistice privind piața de muncă americană, datele proaste de la agenții imobiliare, dar și așteptări privind reducerea ratei dobânzii de către FED în vederea susținerii economiei americane. Dar nici reducerea ratei nu a oprit căderea dolarului pe piețele valutare. Această evoluție a fost puternic susținută de alte date negative privind economia americană. Astfel, a scăzut indicele de confidență a consumatorului și cel al noilor comenzi pentru bunurile durabile, rata de schimb pășind peste nivelul psihologic important de 1,4\$/€ și ajungând la 1,42\$/€. La începutul lunii octombrie a avut loc o corectare a cursului de schimb. Această corectare a fost în mare parte determinată de declarațiile lui Jean-Claude Trichet, președintele Băncii Europene Centrale, privind necesitatea unui dolar „forte”, dar și unii indicatori sub așteptări privind economia europeană (indicele industriei de procesare, indicele confidenței business în Franța). Însă, spre sfârșitul primei săptămâni a

⁸ Surse: USDA, World Agricultural Supply and Demand Estimates, Wheat Outlook; International Grains Council, Grain Market Report; The Financial Times.

⁷ Surse: The Economist, International Energy Agency, Reuters, RBC.

lunii octombrie dolarul a început din nou să deprecieze, situându-se la nivelul în jur de 1,41\$/€. Trendul descendent al dolarului este în continuare modelat de situația dificilă a economiei americane⁹.

Partenerii comerciali

Perioada ianuarie-august 2007 s-a caracterizat printr-o creștere economică robustă în **Rusia**. Astfel, în ianuarie-august 2007 rata de creștere economică a constituit 7,9% față de aceeași perioadă a 2006. Ca și anterior, această creștere a fost susținută de cererea investițională puternică (+22,1% în ianuarie-august 2007 față de aceeași perioadă a 2006), expansiunea dinamică a sectorului de construcții (+24,4%) și industriei (+7%). De menționat că, creșterea industrială s-a încetinit în august, în mare parte din cauza decelerării creșterii în industria prelucrătoare. În iulie expansiunea industriei a fost determinată în mare parte de creșterea ramurilor orientate spre cererea investițională: construcții și construcții de mașini. Consumul a continuat să alimenteze creșterea economică, grație expansiunii robuste a veniturilor reale disponibile ale populației (+12,2%) cu o sporire devansatoare a salariilor reale (+16,7%). Robustețea consumului curent a contribuit la ritmuri alerte de expansiune a comerțului en detail (+14,7%). Expansiunea exporturilor rămâne a fi modestă în comparație cu anul trecut: 9,5% față de 29,5%. Dimpotrivă, importurile continuă să majoreze cu o rată de 37,5% în ianuarie-august, fiind alimentate de expansiunea cererii de consum și investiții, dar și de aceeași întărire a rublei.

Din perspectiva politică, o serie de evenimente importante a avut loc în Rusia. În primul rând, a avut loc remanierea guvernului Fradkov și înlocuirea acestuia cu guvernul Zubkov. Aparent, rezultatul cel mai important al acestei remanieri a fost „sacrificarea” ministrului nepopular Zurabov în ajunul alegerilor parlamentare din decembrie a.c. și schimbarea ministrului economiei și comerțului. În al doilea rând, președintele Putin a acceptat invitația partidului majoritar Edinaia Rossia de a fi capul listei al acestuia în alegerile parlamentare din 2007. Astfel, este cert că Vladimir Putin va rămâne în marea politică rusească și în continuare, indiferent de scenariile care vor fi puse în aplicare (prim-ministru cu împuterniciri consolidate prin schimbări constituționale, prim-ministru cu tranziție în președinte prin demisia președintelui nou-ales pe motive de sănătate, sau speaker în Duma de Stat). În perspectiva de scurtă durată aceste evoluții par să aibă efectele pozitive asupra economiei prin

previzibilitatea politicii macroeconomice și evitarea unei noi redistribuiri a proprietății. Mult mai important însă, va fi capabilă puterea în condițiile competiției politice și mobilității sociale reduse de a promova și implementa reformele necesare economiei?¹⁰.

În ianuarie-august 2007 economia **ucraineană** și-a menținut trendul ascendent: +7,5% față de aceeași perioadă a 2006. Această creștere a fost în primul rând susținută de consumul privat (+30,6%), dar și de evoluții pozitive în industria (+10,9%) și construcții (+12,7%). În următorii ani se așteaptă ca rolul consumului privat în creșterea economică să se atenueze ușor, iar cel al investițiilor să se mărească.

În pofida expansiunii exporturilor (+31,9%) susținută de conjunctura favorabilă pentru principalele exporturi ucrainene, deficitul comercial continue să se agraveze, ajungând la 5,25 mlrd. USD în ianuarie-august 2007 și având șanse să se agraveze în viitorul apropiat din cauza înrăutățirii conjuncturii externe și măritării continue a importurilor.

Alegerile parlamentare care au avut loc în Ucraina au produs rezultate neunivoce. Partidul Regiunilor a reușit să acumuleze o majoritate relativă a voturilor (34,37%, 174 de mandate în Verhovna Rada), însă partidele „oranj” au acumulat suficiente voturi ca să formeze o coaliție de guvernământ cu majoritatea în Rada cu 248 de mandate din 450 (BluT – 30,71%/156; NU-NS – 14,15%/72). În afară de aceasta, într-o eventuală coaliție oranj ar putea să intre și Blocul Litvin cu 20 de mandate. Varianta unei coaliții mai largi, incluzând și Partidul Regiunilor, este foarte puțin probabilă – Iulia Timoșenko a declarat că nu va accepta o asemenea coaliție, dar chiar și unele componente din blocul NU-NS care-l susțin pe președintele Iușcenko sunt împotriva unei asemenea alianțe. Astfel, președintele Iușcenko s-ar putea pomeni în opoziție chiar cu propriul bloc. În asemenea circumstanțe resurecția coaliției „oranj” pare a fi cea mai probabilă evoluție. Dar nici aceasta nu va însemna o coabitare ușoară între parteneri, nu în ultimul rând din cauză că atât Victor Iușcenko, cât și Iulia Timoșenko au ambiții prezidențiale serioase (alegerile prezidențiale sunt preconizate pentru decembrie 2009). Mai mult decât atât, probabilitatea unor reforme decisive rămâne destul de joasă din cauza timpului restrâns până la alegerile prezidențiale, lipsei agendei de reformă comune a partenerilor. Pe deasupra, creșterea economică robustă, cum am arătat mai sus, se va menține încă câțiva ani înainte

⁹ Reuters, RBC, Global Insight Inc., OECD, The Financial Times.

¹⁰ Ministerul Comerțului și Dezvoltării Economice, Институт Экономики Переходного Периода Institutul Economiei de Tranziție.

astfel reducând stimulentele pentru coaliția de guvernământ să urgenteze procesul reformelor¹¹.

Tabelul 4. Indicatori economici ai principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova

	GDP		Producția industrială	Inflația	Șomaj
	Ultimele date	2007, prognoză			
Rusia	7,7 01-08/07	7,0	7,0 01-08/07	6,7 01-08/07	5,7 08/2007
Ucraina	7,5 01-08/07	7,5	10,9 01-08/07	6,2 01-07/07	7,1 T2/2007
România	5,8 T2/07	6,5	6,0 01-08/07	5,0 08/07	6,9 07/07
Germania	2,5 T2/07	2,2	5,3 07/07	2,0 08/07	6,3 08/07
Italia	1,8 T2/07	1,7	-0,1 06/07	1,7 08/07	5,9 T2, 2007

Surse: The Economist, FMI, Banca Mondială, Derjkomstat, Goskomstat, Eurostat, INS România, EXPERT-GRUP

acestea, perspectivele unor noi angajări în construcții și industrie sunt foarte limitate. Însă, perspectivele unor angajări noi în industrie sunt limitate, iar creșterea prețurilor se anticipează în toate aceste sectoare.

Totodată, există o serie de riscuri care vizează economia românească. Oficiul de țară al Fondului Monetar Internațional a avertizat Executivul de la București asupra 4 asemenea riscuri: creșterea vertiginoasă a deficitului contului curent, prognozat la 14% din PIB până la sfârșitul anului; sporirea imprudentă a cheltuielilor publice (cum este majorarea pensiilor cu 33%); majorarea accelerată a salariilor în sectorul public, acestea au crescut mult mai rapid decât cele în sectorul privat; și turbulențele pe piețele financiare internaționale¹³.

În **Uniunea Europeană** perspectivele economice rămân optimiste, deși în ultimele luni s-a observat o ușoară decelerare a creșterii economice. Totodată, majoritatea analiștilor cred că economia europeană își va păstra dinamica pozitivă în continuare. De remarcat este expansiunea exporturilor și faptul că în iulie surplusul comercial a ajuns la €4,6 mld. Aceste date arată că deocamdată augmentarea cursului de schimb al monedei unice nu a avut efecte dramatice asupra competitivității principalelor exporturi europene. Un alt aspect pozitiv este menținerea sporirii consumului privat (+0,5%), ceea ce ar putea însemna că contribuția consumului intern va avea o contribuție mai mare la creșterea economică pe fondul „răcirii” economiei americane. În general, perspectivele pentru creșterea economică pentru restul anului sunt pozitive¹².

Economia **românească** continue să se dezvolte dinamic. Tendințele pozitive sunt preponderent susținute de evoluții pozitive în construcții (+33,3%, ianuarie-august, 2007) și comerțul (33,3%). Industria se află în creștere și ea, însă cu ritmuri mult mai lente. Dinamica pozitivă este asigurată în cea mai mare parte de industria prelucrătoare (+7,1%). Așteptările managerilor privind evoluțiile din perioadă septembrie-noiembrie sunt pozitive pentru toate sectoarele majore ale economiei românești: industrie, construcții, comerț cu amănuntul și servicii. Cu toate

¹¹ Інститут економічних досліджень (Institute for Economic Research and Policy Consulting), Міжнародний центр перспективних досліджень (International Centre for Policy Studies), Експерт-Україна (Expert-Ukraine).

¹² Eurostat, The Economist, RBC, Global Insight Inc.

¹³ Surse: Săptămâna Financiară, Capital, Curentul, The Economist.